EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 15.7.2021
COM(2021) 414 final

2021/0234 (NLE)

Predlog

IZVEDBENI SKLEP SVETA

o začasni opustitvi uporabe nekaterih določb Uredbe (ES) 810/2009 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z Irakom

OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM

1. OZADJE PREDLOGA

• Razlogi za predlog in njegovi cilji

Komisija v skladu s členom 25a(2) vizumskega zakonika[1] redno ocenjuje sodelovanje tretjih držav na področju ponovnega sprejema in vsaj enkrat letno poroča Svetu.

Komisija je 10. februarja 2021 na podlagi podatkov in informacij za leto 2019, ki so jih zagotovile države članice EU in pridružene schengenske države, sprejela oceno ter Svetu poslala poročilo[2].

Na podlagi zgornje analize in ob upoštevanju splošnih odnosov Unije z zadevno tretjo državo lahko Komisija sklene, da zadevna tretja država ne sodeluje v zadostni meri in da je zato potrebno ukrepanje. V tem kontekstu bi bilo treba opozoriti, da je ponovni sprejem lastnih državljanov obveznost po mednarodnem pravu.

V primeru nezadovoljivega sodelovanja Komisija v skladu s točko (a) člena 25a(5) vizumskega zakonika predloži predlog izvedbenega sklepa Sveta o začasni opustitvi uporabe nekaterih določb vizumskega zakonika v zvezi z državljani te tretje države. Komisija si vseskozi še naprej prizadeva za izboljšanje sodelovanja z zadevno tretjo državo.

• Primer Iraka

Komisija je v navedenem poročilu ugotovila, da postopki identifikacije ne dajejo zadovoljivih rezultatov ali celo sploh ne dajejo rezultatov za države članice, v katerih se skupaj izda več kot dve tretjini odločb o vrnitvi, naslovljenih na iraške državljane, in da ti postopki redko privedejo do izdaje potnih listin. Iraški organi sodelujejo le pri prostovoljnem vračanju in v zelo izjemnih primerih pri prisilnem vračanju (iraški državljani, obsojeni za kaznivo dejanje). Poleg tega se ne glede na sklenitev Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju med EU in Irakom avgusta 2018 obveznost iz navedenega sporazuma glede ponovnega sprejema lastnih državljanov, ki se nezakonito zadržujejo na ozemlju druge pogodbenice, ne spoštuje. Štiri države članice imajo dvostranske ureditve, ki se prav tako redko spoštujejo ali se spoštujejo le pri prostovoljnem vračanju ali pri vračanju iraških državljanov, obsojenih za kaznivo dejanje.

EU in države članice sodelujejo z Irakom pri vprašanju migracij v okviru neformalnega dialoga med EU in Irakom o migracijah vse od leta 2017, ko je bil ta dialog vzpostavljen. Na štirih srečanjih, ki so do zdaj potekala v okviru tega dialoga, sta bila vračanje in ponovni sprejem vedno visoko na dnevnem redu, EU pa je nenehno izražala zaskrbljenost zaradi nezadovoljive stopnje sodelovanja Iraka na področju ponovnega sprejema. Irak je na zadnjem srečanju v okviru dialoga o migracijah (februarja 2021) ponovno potrdil, da ne bo sodeloval pri neprostovoljnem vračanju.

Glede na navedeno je EU iraške organe opozorila na vse večje nezadovoljstvo med državami članicami in morebitne posledice, če se razmere ne bodo izboljšale; to je med drugim storila na srečanju z iraškim veleposlaništvom v Bruslju (maja 2021) in v skupnem pismu visokega predstavnika EU za zunanje zadeve in varnostno politiko ter komisarke za migracije, naslovljenem na iraške ministre za zunanje zadeve, notranje zadeve ter migracije in razseljene

[1] Uredba (ES) št. 810/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o vizumskem zakoniku Skupnosti (Vizumski zakonik) (UL L 243, 15.9.2009, str. 1).

[2] COM(2021) 55 final (EU Restricted).

osebe (junija 2021). Kopija pisma je bila predsedniku vlade Kadhemiju izročena 17. junija 2021.

Ti ukrepi doslej niso privedli do konkretnih znatnih rezultatov in trajnega sodelovanja na podlagi kazalnikov iz člena 25a(2), vključno s pravočasno identifikacijo oseb, ki nezakonito prebivajo na ozemlju držav članic, izdajo potnih listin in organizacijo operacij vračanja. Na tej podlagi in ob upoštevanju dosedanjih ukrepov Komisije za izboljšanje ravni sodelovanja ter ob upoštevanju splošnih odnosov EU z Irakom se šteje, da sodelovanje Iraka z EU na področju ponovnega sprejema ni zadostno in da je potrebno ukrepanje.

- **Splošni odnosi Unije z Irakom**

Vodilo za odnose Unije z Irakom je Sporazum o partnerstvu in sodelovanju, ki je začel veljati leta 2018. Strategija EU za Irak (2018) potrjuje zavezanost EU k močnemu partnerstvu z Irakom ter podpori iraškim organom v fazi obnove in pri odpravljanju temeljnih političnih, družbenih in gospodarskih dejavnikov nestabilnosti v državi. EU je pomembna gospodarska in varnostna partnerica Iraka. Sodelovanje na področju migracij je celovito in se osredotoča zlasti na upravljanje migracij ter vključuje upravljanje meja, migracije in razvoj, nedovoljene migracije in vračanje. O teh vprašanjih se razpravlja v okviru navedenega neformalnega dialoga o migracijah, zadnje srečanje v okviru tega dialoga pa je potekalo februarja 2021.

Iraška stran je v razpravah na visoki ravni med EU in Irakom junija 2021 izrazila pripravljenost za sodelovanje z zadevnimi državami članicami na področju vračanja in ponovnega sprejema, vključno s prostovoljnim vračanjem. Komisija bi ta prizadevanja podprla kot prvi korak.

- **Vizumski ukrepi**

Obseg ukrepov

Z izvedbenim sklepom Sveta bi se morala začasno opustiti uporaba nekaterih določb vizumskega zakonika v zvezi z državljani Iraka. Ta začasna opustitev pa ne velja za družinske člane (mobilnih) državljanov EU, za katere se uporablja Direktiva 2004/38/ES[3], in državljane tretjih držav, ki na podlagi sporazumov med Unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter zadevnimi tretjimi državami na drugi strani uživajo pravico do prostega gibanja, enakovredno pravici državljanov Unije.

Vsebina vizumskih ukrepov

Nesodelovanje Iraka pri ponovnem sprejemu upravičuje uporabo vseh ukrepov iz točke (a) člena 25a(5) vizumskega zakonika: začasne opustitve možnosti opustitve zahtev v zvezi z dokumentarnimi dokazili, ki jih morajo predložiti prosilci za vizum, omenjene v členu 14(6), začasne opustitve splošnega obdobja obravnave 15 koledarskih dni iz člena 23(1) (kar posledično izključuje tudi uporabo pravila o podaljšanju tega obdobja do največ 45 dni v posameznih primerih), začasne opustitve izdajanja vizumov za večkratni vstop v skladu s členom 24(2) in (2c) ter začasne opustitve možnosti oprostitve plačila vizumske takse za imetnike diplomatskih in službenih potnih listov v skladu s členom 16(5).

Obdobje uporabe vizumskih ukrepov

[3] Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS (UL L 158, 30.4.2004, str. 77).

Vizumski zakonik določa, da se vizumski ukrepi uporabljajo začasno, vendar v izvedbenem sklepu ni treba določiti obdobja uporabe teh ukrepov. V skladu s členom 25a(6) Komisija na podlagi kazalnikov iz člena 25a(2) redno ocenjuje napredek pri sodelovanju na področju ponovnega sprejema, vključno s pravočasno identifikacijo oseb, ki nezakonito prebivajo na ozemlju držav članic, izdajo potnih listin in organizacijo operacij vračanja. Komisija poroča, ali je mogoče ugotoviti bistveno in trajno izboljšanje sodelovanja z zadevno tretjo državo na področju ponovnega sprejema, in lahko, ob upoštevanju splošnih odnosov Unije s to tretjo državo, predloži Svetu predlog za razveljavitev ali spremembo izvedbenega sklepa. Če pa se vizumski ukrepi, ki se uporabljajo v skladu z izvedbenim sklepom, izkažejo za neučinkovite, bi bilo treba razmisliti o sprožitvi druge faze mehanizma (določene v točki (b) člena 25a(5)).

Poleg tega Komisija v skladu s členom 25a(7) najpozneje šest mesecev po začetku veljavnosti izvedbenega sklepa poroča Evropskemu parlamentu in Svetu o napredku, doseženem glede sodelovanja zadevne tretje države pri ponovnem sprejemu.

- **Skladnost z veljavnimi predpisi s področja zadevne politike**

Predlagani sklep je skladen s sklopom usklajenih pravil skupne vizumske politike, ki urejajo postopke in pogoje za izdajo vizumov za načrtovano bivanje na ozemlju držav članic, ki ne presega 90 dni v katerem koli 180-dnevnem obdobju.

- **Skladnost z drugimi politikami Unije**

EU spodbuja celovit pristop k migracijam in prisilnemu razseljevanju, ki temelji na skupnih vrednotah in odgovornostih. Novi pakt o migracijah in azilu predvideva razvoj in poglobitev posameznim partnericam prilagojenih celovitih in uravnoteženih partnerstev za spodbujanje sodelovanja pri vseh pomembnih vidikih:

– zagotavljanju zaščite tistim, ki jo potrebujejo, ter podpore državam in skupnostim gostiteljicam;

– ustvarjanju gospodarskih priložnosti in odpravljanju temeljnih vzrokov nedovoljenih migracij in prisilnega razseljevanja;

– podpiranju partnerjev za krepitev vodenja in upravljanja migracij;

– spodbujanju sodelovanja na področju vračanja in ponovnega sprejema;

– vzpostavljanju zakonitih poti v Evropo.

Sodelovanje med državami članicami in tretjimi državami pri ponovnem sprejemu nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav je pomemben element te politike. Za okrepitev takšnih celovitih partnerstev in zagotovitev polnega sodelovanja tretjih držav mora EU uporabiti vsa razpoložljiva orodja, vključno z razvojnim sodelovanjem, trgovino ali vizumi.

2. PRAVNA PODLAGA, SUBSIDIARNOST IN SORAZMERNOST

- **Pravna podlaga**

Točka (a) člena 25a(5) Uredbe (ES) št. 810/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o vizumskem zakoniku Skupnosti (Vizumski zakonik).

- **Subsidiarnost (za neizključno pristojnost)**

Ni relevantno.

- **Sorazmernost**

Predlagani ukrepi, katerih namen je spodbuditi Irak, da izboljša sodelovanje na področju ponovnega sprejema migrantov brez urejenega statusa, so sorazmerni z zastavljenim ciljem. Ti ukrepi ne vplivajo na možnost, da prosilec zaprosi za vizum in da se mu ta izda, ampak zajemajo nekatere vidike postopka za izdajo vizuma ali višino vizumske takse.

3. REZULTATI NAKNADNIH OCEN, POSVETOVANJ Z DELEŽNIKI IN OCEN UČINKA

- **Naknadne ocene/preverjanja primernosti obstoječe zakonodaje**

Ni relevantno.

- **Posvetovanja z deležniki**

Ni relevantno.

- **Zbiranje in uporaba strokovnih mnenj**

Ni relevantno.

- **Ocena učinka**

Ni relevantno.

- **Primernost in poenostavitev ureditve**

Ni relevantno.

- **Temeljne pravice**

Predlagani ukrepi ne vplivajo na možnost, da prosilec zaprosi za vizum in da se mu ta izda, ter spoštujejo temeljne pravice prosilcev, zlasti spoštovanje družinskega življenja.

4. PRORAČUNSKE POSLEDICE

Ni relevantno.

5. DRUGI ELEMENTI

- **Načrti za izvedbo ter ureditev spremljanja, ocenjevanja in poročanja**

Ni relevantno.

- **Obrazložitveni dokumenti (za direktive)**

Ni relevantno.

- **Natančnejša pojasnitev posameznih določb predloga**

Ni relevantno.

2021/0234 (NLE)

Predlog

IZVEDBENI SKLEP SVETA

o začasni opustitvi uporabe nekaterih določb Uredbe (ES) 810/2009 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z Irakom

SVET EVROPSKE UNIJE JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije,

ob upoštevanju Uredbe (ES) št. 810/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o vizumskem zakoniku Skupnosti (Vizumski zakonik)[4] in zlasti točke (a) člena 25a(5) Uredbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Sporazum o partnerstvu in sodelovanju med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Republiko Irak na drugi strani[5], ki je začel veljati 1. avgusta 2018, ponovno potrjuje običajno obveznost obeh pogodbenic glede ponovnega sprejema svojih državljanov, ki se nezakonito zadržujejo na ozemlju druge pogodbenice (člen 105(3)). Irak te obveznosti ne spoštuje, kar potrjuje njegovo stališče, da ne sodeluje pri neprostovoljnem vračanju. Države članice se soočajo tudi s slabim sodelovanjem Iraka pri vseh vidikih procesa vračanja.

(2) Komisija je Irak večkrat pozvala, naj izboljša sodelovanje na področju ponovnega sprejema nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav in v celoti izvaja določbe o ponovnem sprejemu lastnih državljanov iz Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju med EU in Irakom; to je storila zlasti v okviru neformalnega dialoga med EU in Irakom o migracijah (vzpostavljenega leta 2017), pa tudi v okviru ustnih in pisnih izmenjav s predstavniki iraške vlade, pri čemer je posebej izrazila vse večjo zaskrbljenost v zvezi s tem in opozorila na možne posledice neizboljšanja sodelovanja na področju ponovnega sprejema.

(3) Ob upoštevanju ukrepov, ki jih je Komisija doslej sprejela za izboljšanje ravni sodelovanja, in splošnih odnosov Unije z Irakom se šteje, da sodelovanje Iraka z Unijo na področju ponovnega sprejema ni zadostno in da je potrebno ukrepanje.

(4) Uporabo nekaterih določb Uredbe (ES) št. 810/2009 bi bilo zato treba začasno opustiti za državljane Iraka. To velja za najučinkovitejši ukrep, da bi se iraške organe spodbudilo k sprejetju potrebnih ukrepov za izboljšanje sodelovanja na področju ponovnega sprejema. Začasna opustitev se ne uporablja za državljane Iraka, ki zaprosijo za vizum in so družinski člani državljana Unije, za katerega se uporablja Direktiva 2004/38/ES, ali državljana tretje države, ki na podlagi sporazuma med Unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter tretjo državo na drugi strani uživa pravico do prostega gibanja, enakovredno pravici državljanov Unije.

---

[4] UL L 243, 15.9.2009, str. 1.

[5] UL L 204, 31.7.2012, str. 20 (besedilo sporazuma), UL L 203, 10.8.2018, str. 1 (sklep Sveta o podpisu).

(5) Ukrepi, ki se začasno opustijo, so določeni v točki (a) člena 25a(5) vizumskega zakonika: začasna opustitev možnosti opustitve zahtev v zvezi z dokumentarnimi dokazili, ki jih morajo predložiti prosilci za vizum, omenjene v členu 14(6), začasna opustitev splošnega obdobja obravnave 15 koledarskih dni iz člena 23(1) (kar posledično izključuje tudi uporabo pravila o podaljšanju tega obdobja do največ 45 dni v posameznih primerih), začasna opustitev izdajanja vizumov za večkratni vstop v skladu s členom 24(2) in (2c) ter začasna opustitev možnosti oprostitve plačila vizumske takse za imetnike diplomatskih in službenih potnih listov v skladu s členom 16(5).

(6) Člen 21(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije določa, da ima vsak državljan Unije pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic ob upoštevanju omejitev in pogojev, določenih s Pogodbama in ukrepi, ki so bili sprejeti za njuno uveljavitev. Te omejitve in pogoje uveljavlja Direktiva 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta[6]. Ta sklep ne vpliva na uporabo navedene direktive, ki pravico do prostega gibanja razširja na družinske člane, neodvisne od njihovega državljanstva, ko se pridružijo državljanu Unije ali ga spremljajo. Ta sklep se torej ne uporablja za družinske člane državljana Unije, za katerega se uporablja Direktiva 2004/38/ES, ali državljana tretje države, ki na podlagi sporazuma med Unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter tretjo državo na drugi strani uživa pravico do prostega gibanja, enakovredno pravici državljanov Unije.

(7) Ker se je Danska odločila v svoje notranje pravo prenesti Uredbo (ES) št. 810/2009, ki nadgrajuje schengenski pravni red, v skladu s členom 4 Protokola (št. 22) o stališču Danske, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije, je po mednarodnem pravu zavezana izvajati ta sklep.

(8) Ta sklep predstavlja razvoj določb schengenskega pravnega reda, pri katerih Irska v skladu s Sklepom Sveta 2002/192/ES ne sodeluje[7]. Irska torej ne sodeluje pri sprejetju tega sklepa, ki zato zanjo ni zavezujoč in se v njej ne uporablja.

(9) Ta sklep za Islandijo in Norveško predstavlja razvoj določb schengenskega pravnega reda v smislu Sporazuma med Svetom Evropske unije in Republiko Islandijo ter Kraljevino Norveško o pridružitvi obeh k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda, ki spadajo na področje iz točke B člena 1 Sklepa Sveta 1999/437/ES[8].

(10) Ta sklep za Švico predstavlja razvoj določb schengenskega pravnega reda v smislu Sporazuma med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o pridružitvi Švicarske konfederacije k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega

---

6 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS (UL L 158, 30.4.2004, str. 77).

7 Sklep Sveta 2002/192/ES z dne 28. februarja 2002 o prošnji Irske, da sodeluje pri izvajanju nekaterih določb schengenskega pravnega reda (UL L 64, 7.3.2002, str. 20).

8 Sklep Sveta 1999/437/ES z dne 17. maja 1999 o nekaterih izvedbenih predpisih za uporabo Sporazuma, sklenjenega med Svetom Evropske unije in Republiko Islandijo ter Kraljevino Norveško, v zvezi s pridružitvijo teh dveh držav k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda (UL L 176, 10.7.1999, str. 31).

pravnega reda[9], ki spadajo na področje iz točke B člena 1 Sklepa Sveta 1999/437/ES v povezavi s členom 3 Sklepa Sveta 2008/146/ES[10].

(11) Ta sklep za Lihtenštajn predstavlja razvoj določb schengenskega pravnega reda v smislu Protokola med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lihtenštajn o pristopu Kneževine Lihtenštajn k Sporazumu med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o pridružitvi Švicarske konfederacije k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda[11], ki spadajo na področje iz točke B člena 1 Sklepa Sveta 1999/437/ES v povezavi s členom 3 Sklepa Sveta 2011/350/EU[12].

(12) Ta sklep predstavlja akt, ki temelji na schengenskem pravnem redu oziroma je z njim kako drugače povezan v smislu člena 3(2) Akta o pristopu iz leta 2003 in člena 4(2) Akta o pristopu iz leta 2005 ter člena 4(2) Akta o pristopu iz leta 2011 –

SPREJEL NASLEDNJI SKLEP:

Člen 1
Področje uporabe

1. Ta sklep se uporablja za državljane Iraka, za katere v skladu z Uredbo (EU) 2018/1806 Evropskega parlamenta in Sveta[13] velja vizumska obveznost.

2. Ne uporablja se za državljane Iraka, ki so v skladu s členom 4 ali členom 6 navedene uredbe izvzeti iz vizumske obveznosti.

3. Ta sklep se ne uporablja za državljane Iraka, ki zaprosijo za vizum in so družinski člani državljana Unije, za katerega se uporablja Direktiva 2004/38/ES, ali državljana tretje države, ki na podlagi sporazuma med Unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter tretjo državo na drugi strani uživa pravico do prostega gibanja, enakovredno pravici državljanov Unije.

Člen 2
Začasna opustitev uporabe nekaterih določb Uredbe (ES) št. 810/2009

Začasno se opusti uporaba naslednjih določb Uredbe (ES) št. 810/2009:

(a) člena 14(6);

(b) točke (b) člena 16(5);

(c) člena 23(1);

---

9 UL L 53, 27.2.2008, str. 52.

10 Sklep Sveta 2008/146/ES z dne 28. januarja 2008 o sklenitvi Sporazuma med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o pridružitvi Švicarske konfederacije k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda v imenu Evropske skupnosti (UL L 53, 27.2.2008, str. 1).

11 UL L 160, 18.6.2011, str. 21.

12 Sklep Sveta 2011/350/EU z dne 7. marca 2011 o sklenitvi Protokola med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lihtenštajn o pristopu Kneževine Lihtenštajn k Sporazumu med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o pridružitvi Švicarske konfederacije k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda, v zvezi z odpravo kontrol na notranjih mejah in prostim gibanjem oseb, v imenu Evropske unije (UL L 160, 18.6.2011, str. 19).

13 Uredba (EU) 2018/1806 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o seznamu tretjih držav, katerih državljani morajo pri prehodu zunanjih meja imeti vizume, in držav, katerih državljani so izvzeti iz te obveznosti (kodificirano besedilo) (UL L 303, 28.11.2018, str. 39).

(d) člena 24(2) in (2c).

Člen 3

Naslovniki

Ta sklep je naslovljen na Kraljevino Belgijo, Republiko Bolgarijo, Češko republiko, Zvezno republiko Nemčijo, Republiko Estonijo, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Republiko Hrvaško, Italijansko republiko, Republiko Ciper, Republiko Latvijo, Republiko Litvo, Veliko vojvodstvo Luksemburg, Madžarsko, Republiko Malto, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Republiko Poljsko, Portugalsko republiko, Romunijo, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko, Republiko Finsko in Kraljevino Švedsko.

V Bruslju,

Za Svet
predsednik